

Literární příspěvky romských autorů na téma bezpečí

Pro specificky vymezené téma tohoto čísla jsme se rozhodli vyhlásit veřejnou výzvu pro romské autorky a autory k zaslání literárního příspěvku. Ústředním tématem bylo bezpečí nebo jeho ohrožení. Zájemci mohli psát o svých osobních zkušenostech nebo zaslat literární příspěvek takovými zkušenostmi pouze inspirovaný. Téma bylo možné chápat a pojímat různě – od popisů situací, kdy je ohrožení pouze potenciální a hlavní aktéři jednají preventivně, aby se ohrožení vyhnuli, přes zpracování důležitých životních rozhodnutí, kdy bezpečí hrálo roli, až po příspěvky o přímém fyzickém ohrožení.

Do výzvy se zapojilo celkem jedenáct autorek a autorů, z nichž devět bylo z Čech a dva ze Slovenska. Většina ze zaslaných textů byla v češtině, jeden ve slovenštině, ovšem tři autorky nám poslaly romské texty s českým překladem a další příspěvatelka, Emílie Gazsiová, zaslala svou povídku pouze v romštině. Protože ve veřejné výzvě nebylo žádné omezení literárního žánru, i tady bylo pojetí různorodé. Ačkoliv se v redakci sešlo nejvíce povídek, poslány nám byly také dvě úvahy, esej a soubor několika básní. Všem autorům a autorkám za jejich příspěvky srdečně děkujeme.

V literární příloze se redakce rozhodla uveřejnit celkem pět textů, které dobře ilustrují široké spektrum, v jakém lze téma bezpečí či ohrožení vlastního sociálního a osobního prostoru reflektovat. Zatímco Stano Daniel vzpomíná ve své esejí „Malé město“ na drsná devadesátá léta strávená na slovenském sídlišti, Mária Hušová v autobiografické povídce „Maru“ naznačuje, jak může i zdánlivě dobrý úmysl ublížit. Marie Demeterová v krátkém zamýšlení nazvaném přízvučně „Škola a dítě“ otvírá doposud málo reflektované téma psychologických aspektů nástupu romského dítěte do první třídy, kdy se obvykle poprvé setkává s rasistickými nárazkami. Na literární výzvu zareagovala také Květoslava Podhradská, autorka např. oceněné vzpomínkové prózy O vakeriben paš o lekvaris / Povídání u povidel (vydané nakladatelstvím Kher v roce 2023), která ve své romsko-české povídce „Sam savore jekh džene? / Jsme si všichni rovni?“ přibližuje nejen zkušenost s rasismem na pracovišti, ale také způsob, jak se s ní hrdinka povídky vyrovnává. V posledním příspěvku „Biš the štar ori andre dar / Čtyřicet hodin ve strachu“ se spolu s autorkou Emilií Gazsiovou přeneseme do roku 2005, kdy se hrdinka její povídky rozhodne spolu s dětmi utéct před násilnickým manželem do Anglie. Podrobným líčením odjezdu, které doprovází vnitřní hlas hlavní hrdinky, nám autorka odhaluje nejen skryté obavy a potlačovaný strach, ale současně i nalezení odvahy a odhodlání tento strach překonat.

Renata Berkyová